

РЕЦЕНЗИЯ НА КНИГА

**ПРЕДИ И СЛЕД ХОМОСЕКСУАЛНОСТТА. ФРЕНСИС
МОНДИМОР И НЕГОВАТА „ЕСТЕСТВЕНА ИСТОРИЯ НА
ХОМОСЕКСУАЛНОСТТА“**

ХРИСТО ХРИСТОВ

Институт за изследване на обществата и знанието, БАН

hristo2907@abv.bg

BOOK REVIEW

**BEFORE AND AFTER HOMOSEXUALITY. FRANCIS MONDIMORE
AND HIS *NATURAL HISTORY OF HOMOSEXUALITY***

HRISTO HRISTOV

Institute for the Study of Societies and Knowledge, BAS

Mondimore, F. M. *A Natural History of Homosexuality*. Baltimore and London: The Johns Hopkins University Press, 1996, 282 pages, ISBN 0-8018-5440-7.

Abstract

The present paper really is a review in brief of the too much interesting and prolific book of the American psychiatrist and scientific researcher Francis Mondimore. In that case my basic aim concerns the need to rethink about the state of affairs in our contemporary societies that relates to the condition of our own confusion of the western categories of the human sexual behavior in general and of the homosexual behavior in particular. I am sure that this aim is reasoned one as far as there is a great deal of anxiety for our understanding of the nature of the homosexual men and women with whom we may be together in our workplace, or in our family. That anxiety is the reason for writing my review just about this book that in my own view contains precious clues of that puzzle.

Keywords: Francis Mondimore, Western Categories of the Human Sexual Behavior, Homosexuality, Gay Rights

Кой е д-р Френсис Мондимор? Преди всичко трябва да знаем, че той от дълги години е практикуващ психиатър и член на директорския борд на клиничното психиатрично отделение към болницата “Джонс Хопкинс” в Балтимор, където е бил и стажант по време на своето следване. Мондимор в същото време е академичен учен, хабилитирал се като доцент по психиатрия в университета “Джонс Хопкинс”. Не на последно място обаче трябва да имаме предвид, че той е автор на книги, засягащи проблемите относно менталното здраве, които успяват да намерят своята твърде широка аудитория, като тук излизат на преден план изследванията му върху биполярното афективно разстройство и граничното личностово разстройство. Д-р Мондимор е в крайна сметка учен, който се стреми към развитието на най-ефективните линии за практическата насока при лечението на афективните разстройства, които имат своята все по-голяма разпространеност в нашия живот. [1]

Това, което е възможно да убегне на нашето внимание, е фактът, че д-р Мондимор е един от академичните интелектуалци, които във втората половина на 90-те години на миналия век предизвикват света да преосмисли голяма част от своите нагласи относно хомосексуалността, като настояват същата да бъде възприемана най-вече в качеството си на “нормативна вариация на човешкото сексуално поведение”. [Mondimore, 1996: XIV] За американския доцент по психиатрия това означава най-вече необходимост учените, които в голяма степен оформят понятията и разбиранията, свързани с това проблемно поле, да си дадат сметка, че тяхната работа има за цел да изгради един по същество хуманистичен модел, който визира хомосексуалността именно по този начин. [Mondimore, 1996: XIV] За жалост историята ни предоставя свидетелства, които навяват единствено песимизъм относно подобен проект. Самият Мондимор използва множество исторически факти, като някои от тях напълно илюстрират основателността на един такъв песимизъм, като тук е редно да споменем за унищожаването на архива на Института за сексуална наука (Institut für Sexualwissenschaft) през пролетта на 1933 г., когато в Германия се провежда така нареченото литературно прочистване с огън, т.е. един националсоциалистически вариант на аутодафе. Една от основните цели, които Мондимор си поставя при написването на “Естествена история на хомосексуалността”, се състои именно в привеждането на доказателство за това, че историята не е просто *magistra vitae*, или

учителка на живота, а е и една изобличителка на фанатизма и предразсъдъчността с фатални последици на всички онези, които се противопоставят на идеята, че е нужно да се събират ефективно научни данни относно хомосексуалността по начина, по който това е било правено от Магнус Хиршфелд, психиатър и един от първите активисти, които се борят за легитимирането на хомосексуалността в германското общество в началото на миналия век. Подходът на Мондимор в случая е твърде научен. Той ни предлага една естествена история на хомосексуалността, за да ни убеди в правотата на личности като Хиршфелд, т.е. предлага ни едно подробно описание на хомосексуалността, разглеждана като естествен обект в строгия смисъл на думата, който има по необходимост своите собствени произход, еволюция и взаимосвързаност със своята среда. [Mondimore, 1996: IX] В това отношение Мондимор остава верен на своя стил да предлага изследвания, чиято аудитория категорично излиза извън пределите на специалистите по психология, психиатрия, педагогика и поведенчески науки. Това със сигурност не трябва да ни заблуждава и кара да мислим, че Мондимор не предлага реално задълбочено изследване върху проблемното поле на хомосексуалното поведение и неговото място в днешните общества. Напротив, известният американски психиатър със сигурност предлага монография, която свидетелства за сериозно отношение към темата и използване на множество източници от редица научни области като тези на невронауката, поведенческите науки, психиатрията, историята, зоологията и еволюционната биология. [Mondimore, 1996: XII] Нещо повече, Мондимор ни предлага научно изследване, което в същината си е един смел опит да се свържат тези области, които по неговите думи традиционно строго се отграничават една от друга, доколкото извеждат дефиниции за природата на хомосексуалността, които се намират в логически разнобой, когато бъдат съпоставени по един или друг начин. Мондимор в крайна сметка ни подсказва, че мисли целите, които е заложил при написването на своето изследване, за постигнати, доколкото се надява, че е написал една история на хомосексуалността, която ни убеждава, че тя безспорно е едно естествено човешко състояние, което може да бъде определено в качеството си на сложен поведенчески феномен, получен посредством комплицираното съвместяване на множество фактори, които изиграват своята важна роля в рамките на човешкия живот, т.е. тези фактори са най-вече от областите на биологичното, психичното и социалното естество на човешките същества. [Mondimore, 1996: XII]

Мондимор твърде провокативно извежда своята теза, че нашите модерни напреднали науки все още ни предлагат едно разпокъсано и противоречиво знание за човешката сексуалност въобще и хомосексуалността в частност. В това отношение американският психиатър се явява в ролята си на проницателен историк на различните гледища и теории относно хомосексуалността и онези практики, които днес бихме окарачили като хомосексуални, макар да не е имало подобен термин за тяхното описание през епохата и в обществото, когато и където те са съществували, доколкото самият термин “хомосексуалност” не е съществувал преди 1869 г. [Mondimore, 1996: 3] Широкоизвестен факт е това, че появата на този термин се свързва с личността и литературното творчество на Карл Мария Кертбени (1824-1882), известен австро-унгарски писател, преводач и ранен застъпник за равни човешки права. През 1869 г. Кертбени публикува памфлет под формата на отворено писмо до министъра на правосъдието на тогавашната Северна германска федерация, в която се е обсъждал законопроектът на новия Наказателен кодекс в частта, засягаща криминализирането на доброволния сексуален контакт между лица от един и същ пол, което е било силно застъпено в Наказателния кодекс на Прусия. Всеизвестен факт е това, че термините “хомосексуален” и “хетеросексуален” са засвидетелствани за първи път в този писмен документ, което е основание да приемем въпросната година за отбелязваща началото на тази вездесъща дихотомия в съвременните западни представи за същността на сексуалния живот на хората. Кертбени също така е един от първите писатели, които изковават напълно нови понятия за описанието на практиките, свързани със сексуалното привличане спрямо представители на своя собствен пол, измежду които основна роля играе идеята за наличието на различни видове сексуална ориентация. Мондимор ни подсказва, че ролята на активисти и интелектуалци като Кертбени е съществена за изграждането през втората половина на по-миналия век на концепцията, че хомосексуалността представлява по същество вътрешноприсъща и несменяема характеристика на дадена личност, чието поведение поради този факт не трябва да бъде счетено за престъпно от страна на закона, доколкото същият закон, т.е. бъдещият Наказателен кодекс, не трябва да обявява за престъпление интимното съжителство на двама души от един и същ пол. Мондимор с право определя всичко това като проява на радикално нови идеи, които може да играят ролята на вододел, ако използваме думата метафорично, разделящ историята на западните общества като история преди и

история след хомосексуалността, биваща в качеството си на основна категория за изявата на емоционалния и чисто сексуалния живот на даден човек. [Mondimore, 1996: 3] Самият Мондимор се спира на това историческо разделение на много места в своето изследване, когато разисква редица други основни проблеми, свързани с историята и институционализирането на понятия, категории и практики на сексуалната експресивност в човешките общества, разгръщащи се в широкия спектър от древния свят на гръко-римската епоха, през северноамериканските и южноамериканските местни общества, описвани от европейски мисионери и изследователи между XVI и XX в., до редица народности от Нова Гвинея, които институционализират хомосексуалните практики като неотменна част от практиките по инициацията на момчетата в рамките на общността на зрелите мъже [Mondimore, 1996: 3-20]. Във връзка с това именно Мондимор ни показва, че западният концептуален апарат за определянето и систематизацията на сексуалното поведение не е в състояние да ни предостави задоволителни резултати, когато се изправим пред емпиричните и историческите данни, свързани с гореспоменатите общества, които по един или друг начин са приели, инкорпорирали или институционализирали сексуалните практики, които ние дефинираме като хомосексуалност в рамките на своите култура и социални институции [Mondimore, 1996: 18-20]. [2]

Мондимор обръща нашето внимание към идеята, че съвременните проблеми, пред които се изправяме, когато става дума за определянето на правата на хомосексуалните личности, когато ставаме свидетели на напрегнати дебати, или направо истински битки между привържениците на тази идея за равни права на имащите различна сексуална ориентация (спрямо ортодоксално определената и институционализирана хетеросексуалност) и консервативно настроените кръгове, то тези проблеми представляват проблеми относно неясните и объркани понятия за сексуалността и днешните ѝ проявления в модерните индустриализирани общества. Тази неяснота, както ни подсказва и самият Мондимор през цялото време, се поражда главно като следствие от конфликта на двете най-доминиращи съвременни гледища за сексуалността, които се ползват с подкрепата на различни социални групи. Тези гледища най-общо може да бъдат представени като концепция за културното конструиране на нашата сексуалност и концепция за вродената по природен път наша сексуалност. [Mondimore, 1996: 97-157] Поради тази причина в най-новата история на

нашите общества наблюдаваме един сблъсък между привържениците на една сексуална социология и културистория и привържениците на една сексуална биология, като в същото време това не е просто сблъсък на различни гледища и научни подходи, а и сблъсък между различни политики на сексуалността, които са определяли институционалния облик на обществата, в които живеем, като в същото време продължават да го правят и днес. [Mondimore, 1996: 159-244]

Днешните дебати за хомосексуалността и естеството на пола въобще са дебати между застъпниците на сексуалния културен конструктивизъм и сексуалния натурализъм, две непримирими в голяма степен гледища, които обаче получават възможност да съществуват като истински въплътени в рамките на нашите институции, било под формата на щедро финансирани изследвания за гените на сексуалната ориентация, било под формата на легализирана връзка на брачно съжителство на хомосексуалните двойки и т.н. Автори като Френсис Мондимор са твърде полезни при такива случаи на напрегнатост, когато можем да видим как шествието на един гей парад среща представител на Българската православна църква, който носи плакат със слогана “Анатомията е съдба!”, доколкото изследователи като Мондимор ни карат да се замислим върху собственото си концептуално объркване относно нашия секс, подчертавайки полезната роля на едно социално конструктивистко гледище. Последното звучи убедително, доколкото успява да ни покаже, че сексуалното ни поведение по необходимост трябва да е силно повлияно от културата, в която живеем, от религиозните, етическите и правни традиции, които я изграждат като смислена и самостоятелна цялост. Всяка култура конструира своя специфична форма на сексуално поведение така, както конструира своя собствена нравственост и свои собствени мъченици. Известният изследовател Дейвид Халпърин, например, е и първият автор на специфична агиография на Мишел Фуко, който се оказва един от основоположниците на това социално конструктивистко гледище за хомосексуалността, което доказва, че същата не може да се мисли по презумпция било като смъртен грях, било като природно уродство в рамките на една трезва наука, за която споменава и Мондимор, защото в противен случай мнозина биха се почувствали с чиста съвест, закачайки розово триъгълниче на нечий ревер край бараките на концлагера. [Halperin, 1995]

БЕЛЕЖКИ

[1] Вж.: www.amazon.com/Francis-Mark-Mondimore

[2] Вж. също така: *Archaeologies of Sexuality*. Eds. Schmidt, R. et al. London: Routledge, 2000.

ЛИТЕРАТУРА

Halperin, D. 1995. *Saint Foucault. Towards a Gay Hagiography*. Oxford: Oxford University Press.

Mondimore, F. M. A. 1996. *Natural History of Homosexuality*. Baltimore and London: The Johns Hopkins University Press.